

KONING VAN KATOREN

Jan Terlouw

Koning van Katoeren

Lemniscaat Rotterdam

Wil je meer over onze boeken weten?

Ga naar www.lemniscaat.nl

Achternvijftigste druk, 2011

© Lemniscaat b.v., Rotterdam, 1971, 2004

Omslag en illustraties: Dirk van der Maat

ISBN 978 90 6069 088 8

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm, geluidsband of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Druk: HaasbeekHooiberg, Meppel

Bindwerk: Boekbinderij Callenbach, Nijkerk

Dit boek is gedrukt op milieuvriendelijk, chloorvrij gebleekt en verouderingsbestendig papier en geproduceerd in de Benelux, waardoor onnodig milieuverontreinigend transport is vermeden.

Inhoud

De dood van een koning	7
De vogels van Decibel	18
Wapenfelt	30
Stach krijgt zijn derde opdracht	47
Smook	52
De ministerraad ergert zich weer eens	75
De schuifelende kerken van Uikumene	79
Katoren in druk	97
Een zielig stadje	105
De ministers zijn laat	125
De onaantastbare Pantaar	129
Een vergadering in het park	152
Een dagje in Stellingwoude	156
Koning van Katoren	171

De dood van een koning

Deze geschiedenis gaat over het land Katoren.

Hij begint op een nacht, zeventien jaar geleden. Voor twee mensen was die nacht heel in het bijzonder belangrijk. Voor de koning van Katoren en voor Stach.

Voor de koning was het de laatste nacht. Hij stierf. Hij was tachtig jaar en moe van het regeren. Een vriendelijk en gelukkig man was hij geweest. Het had hem altijd meegezeten. Ook deze sterfnacht kreeg hij nog zijn zin. ‘Als ik sterf,’ had hij dikwijls gezegd, ‘moet het stormen en hagelen, bliksemstralen moeten de lucht doorklieven en rukwinden moeten takken afscheuren. Op een warme lentedag vol bloemengeur en zacht geruis kan ik niet sterven – dan wil ik een wandeling maken langs de vijvers in het park en naar de zwanen kijken, of een groot vuurwerk afsteken.’

Welnu, toen hij zijn ogen voorgoed sloot beleefde Wiss, de hoofdstad van Katoren, het hevigste noodweer van de eeuw. De ziel van de koning verliet het oude, vermagerde lichaam en werd meegevoerd door de storm naar plaatsen waar geen levende ooit is geweest.

Voor Stach was het een bijzondere nacht omdat hij werd geboren. Zijn moeder klemde haar tanden op elkaar toen een hevige donderslag het eenvoudige huisje deed sidderen en Stach slaakte zijn eerste triomfantelijke kreet. Zijn ogen stonden wijd open, zodat de vroedvrouw kon zeggen:

‘Het is een jongen en hij heeft blauwe ogen.’

Het was gelukkig voor de kleine Stach dat hij alleen maar weet had van eten en slapen, die eerste tijd van zijn leven. Want gruwelijke rampen troffen hem. Het begon met zijn vader, die metselaar was. Hij was in die maanden ingeschakeld bij de restauratie van de St.-Aloïsius, de grote kathedraal van Wiss. De morgen na Stachs geboorte kwam er een bode

van het paleis. Hij vertelde dat de koning dood was en dat de man die gewoonlijk de vlag uitstak op de Aloïsius de vorige avond kletsnat was geregend en griep had. Of Stachs vader nu zo vriendelijk wilde zijn op de toren de vlag halfstok te hangen. Hij moest toch naar boven.

De metselaar had die nacht natuurlijk niet veel geslapen. Mijmerend over zijn zoon stapte hij mis, wankelde en sloeg achterover van de hoogste omloop.

Ze kwamen het Stachs moeder vertellen aan haar kraambed. De arme vrouw was er zo door geschokt dat ze de kraamvrouwenkoorts niet overleefde en enkele dagen later was Stach een wees.

Om terug te komen op de oude koning, die had geen zoon en geen dochter. En daarmee was er het probleem van de opvolging. Er was, zoals gebruikelijk onder dergelijke omstandigheden, een boel geïntrigeer en geharrewar, en ten slotte grepen zes ministers naar de macht. Zij zeiden toe dat ze een manier zouden uitwerken waarop een nieuwe koning kon worden aangewezen. Katoren verdiende een goede koning, de beste, en dus moesten er garanties... enzovoort, enzovoort. Er kwam natuurlijk niets van terecht. De zes ministers zaten al spoedig zo vast aan hun zetels als een oor aan een hoofd, en ze regeerden het land.

En daardoor kwam het dat de Katorenen bleven treuren om hun dode koning. Vijftig jaar had hij het land geregeerd en hij was erg geliefd geweest. Een man zonder poespas, een die niet geloofde in deftige toespraken en dikke documenten, maar die zich mengde onder het volk en grote vuurwerken liet afsteken. Daar was hij zo dol op dat hij in de wet had laten vastleggen dat het ten minste driemaal per jaar moest gebeuren: op zijn verjaardag, op oudejaarsavond en zo maar eens, als hij er zin in had. Dan werd er 's morgens door de radio meegedeeld dat die dag Alternatieve Koningsdag was en dat iedereen vrij had. Het voordeel was dat op Alternatieve Koningsdag altijd de zon scheen, en dat kun je van Hemelvaartsdag niet zeggen. Dat alles was nu voorbij.

Baby Stach wist natuurlijk niets van troonopvolging, kraamvrouwenkoorts of ministerschap. Hij zag er prima uit, een wolk van een kind, een tikkeltje eigenwijs misschien. Zijn kuif stond recht overeind en hij klapte zijn mond dicht op een manier die iedereen duidelijk maakte dat hij zich de kaas niet van het brood zou laten eten.

Intussen kon hij niet van de wind leven. Toen hij honger kreeg schreeuwde hij zo nadrukkelijk dat hij zijn oom Gervaaas stoorde in zijn gepeins. Gervaaas was een oudere broer van Stachs vader. Hij had veel om over te denken, want hij was drieëndertig jaar dienaar van de koning geweest. Hij had de zilveren gespen op de schoenen van de koning gepoetst, zijn jas geborsteld, zijn koetsier gewaarschuwd de paarden in te spannen, en dat soort dingen meer. Nu waren in enkele dagen zijn koning, zijn broer en zijn schoonzuster gestorven. Wellicht zou hij hebben besloten zijn eigen leven ook maar te beëindigen, als Stach hem niet met zijn geschreeuw op zijn plicht had gewezen. Gervaaas zuchtte, ging de stad in om melk, een fles en een speen te kopen en gaf zo goed en zo kwaad als het ging het jochie te drinken. Toen alle begrafenissen achter de rug waren, besloot hij het kind mee te nemen naar zijn huisje achter het paleis.

Zo groeide Stach op bij zijn oom. De oude man had zijn baantje behouden. De ministers gebruikten het paleis om er te vergaderen en hij borstelde nu de jas van minister Zuiver en opende de deur voor de aanstormende minister Pardoos. Gervaaas was een dienstbaar man. Zijn hele leven had hij hoeden aangereikt, met twee woorden gesproken en zichzelf schaars gemaakt als hij niet nodig was. Hij was ontzettend misselijk van zijn eigen onderdanigheid, maar hij kon niet anders. Toen hij begreep dat hij een klein jongetje moest gaan opvoeden tot man, nam hij zich één ding voor: de man Stach zou geen onderdanige man zijn maar een vrijmoedige, desnoods een brutale. Zo kwam het dat Gervaaas zijn neefje alleen vermaande als hij verlegen was, alleen bestrafte als hij iets niet durfde zeggen, en verder kon het jongetje doen en laten wat hij wilde.

Jaren gingen voorbij en nog steeds hadden de ministers geen nieuwe koning benoemd. Niemand in Katoren geloofde dat het er ooit van zou komen. Op een nacht had Gervaaas een wonderlijke droom. Hij droomde dat hij in een leunstoel zat die naast de troon stond. Hij was zeer oud en leunde gemakkelijk achterover in de stoel. Er was een bediende die zijn pijp voor hem stopte en er waren mooie meisjes die hem koelte toewuifden met een waaier. Naast zich zag hij de knieën van de koning. Was de oude koning opgestaan of was er een nieuwe? Hij moest het gezicht zien. Met inspanning van alle kracht die zijn versleten nek nog kon opbrengen hief hij zijn hoofd. Zijn ogen gleden langs het lichaam van de koning omhoog en kijk eens aan, het was Stach. Gervaaas dacht lang na over zijn droom. De jongen was geboren in de nacht dat de koning stierf. Hij leek moedig, doortastend, eerlijk. Meer en meer raakte Gervaaas ervan overtuigd dat Stach de volgende koning van Katoren moest worden.

De oudste minister heet de Seer. Hij is zestig jaar of daaromtrent. Diepe plooiën geven zijn gezicht een zorgelijk aanzien. Hij lacht nooit. Op zijn glimmende schedel groeien nog vijftien haren. Iedere morgen vlijt minister de Seer ze met een penseeltje op hun plaats. Het is zijn enige ludieke handeling. Verder doet hij alleen hoogst serieuze dingen. De heer de Seer is dan ook minister van Ernst. Hij heeft onmiddellijk na de dood van de koning de wet op het vuurwerk veranderd. Alle vuurwerk is nu verboden. Minister de Seer is een voorvechter van arbeidslust en plichtsbetrachting.

Op een ochtend, zeventien jaar na de dood van de koning, zit minister de Seer in zijn werkkamer in het paleis. Een overdadige junizon stormt door het raam naar binnen, zodat de gezagsdrager opstaat en de luxaflex neerlaat. Er wordt geklopt.

‘Binnen,’ roept minister de Seer.

Het blijkt zijn collega Regtoe te zijn, de minister van Eerlijkheid.

‘Stoor ik?’ vraagt minister Regtoe met zijn kleine stem.

‘Helemaal niet, Regtoe, neem een stoel.’

Als de beide heren een tijdje over belangrijke regeringszaken hebben gesproken, zegt de minister van Eerlijkheid:

‘Ik ontdekte vanmorgen dat de oude Gervaaas vijftig jaar in het paleis heeft gewerkt. Drieëndertig jaar voor de koning, zeventien jaar voor ons.’

‘Hm,’ zegt de Seer.

‘Het lijkt me redelijk,’ gaat minister Regtoe verder, ‘dat we daar een kleine feestelijkheid aan verbinden.’

Zoiets valt bij een minister van Ernst niet in goede aarde.

‘Feesten zijn een gevaar voor arbeidslust en plichtsbetrachting,’ zegt hij. ‘Bedenk iets anders, Regtoe.’

‘Een ridderorde?’

‘Dat lijkt me uitstekend.’

Ze spreken af dat Gervaaas Schildknaap zal worden in de orde van de Katoreense Bison. Minister de Seer drukt op een knopje en even later verschijnt de oude bediende.

‘Wat kan ik voor u doen, Excellentie?’ vraagt Gervaaas.

‘Niets,’ zegt minister de Seer. ‘We willen nu eens iets voor jou doen, Gervaaas. De minister van Eerlijkheid heeft me erop attent gemaakt dat je vijftig jaar in dienst bent van het paleis. Heb je er zelf aan gedacht?’

‘Jawel, Excellentie,’ stamelt Gervaaas, erg verlegen.

‘We hebben besloten je Schildknaap te maken in de orde van de Katoreense Bison. Wat vind je daarvan?’

Ik heb geen behoefte aan jullie decoraties, denkt Gervaaas, maar hij zegt: ‘Ik weet niet wat ik zeggen moet. Het is te veel.’

‘Niks hoor,’ zegt minister Regtoe opgewekt. ‘Je hebt het verdiend.’

‘Is er nog iets anders dat we voor je kunnen doen?’ vraagt de Seer.

‘Ja,’ antwoordt Gervaaas, tot verrassing van de beide heren. ‘Ik zou het erg fijn vinden als u mijn neef Stach eens wilde ontvangen.’

‘Je neef Stach?’

‘Zeventien jaar geleden, in de nacht dat de koning stierf, is hij geboren.

De volgende ochtend stortte mijn broer van de Aloïsius. Drie dagen later bezweek mijn schoonzuster aan de kraamvrouwenkoorts. Vanaf die dag heb ik op mijn gebrekkige manier voor het kind gezorgd.’

‘Daar heb je nooit iets van verteld.’

Gervaas zwijgt. Hebben de ministers hem dan ooit iets gevraagd?

‘Waarom wil je zo graag dat we je neef ontvangen?’

Verlegen draait Gervaas zijn kalotje om en om in zijn handen.

‘Hij wil het zelf,’ stamelt hij. ‘Hij heeft u iets te vragen.’

‘Het spijt me,’ zegt minister de Seer. ‘Ik heb geen tijd om jongens van zeventien jaar op bezoek te krijgen. Jij waarschijnlijk ook niet, Regtoe?’

Minister Regtoe heeft er ook niet veel zin in, maar hij kan niet liegen.

‘Laat hem morgenochtend om tien uur maar komen,’ zegt hij. ‘Ik zal wel even met hem praten.’

‘Dank u wel, Excellentie. Dag Excellenties.’

De Schildknaap in de orde van de Katoreense Bison draait zich om en verlaat het vertrek.

En zo zit Stach de volgende morgen tegenover minister Regtoe. Minister Regtoe heeft een zwaar leven. Hij beheert het departement van Eerlijkheid. Je kunt aan zijn gezicht zien hoe moeilijk dat is. Zijn onderlip is rauw omdat hij er steeds vertwijfeld met zijn boventanden in bijt. Geregeld sluit hij een moment de ogen om erover na te denken of hij wel de volle waarheid spreekt. Jaren heeft hij erover getobd of je wel ‘geachte heer’ boven een brief kunt zetten als je de man absoluut niet acht. Hij heeft het eens geprobeerd met ‘vervelende klier’, maar dat gaf grote moeilijkheden. Nu zet hij niets meer boven zijn brieven. Dat bevalt goed. Ook thuis heeft minister Regtoe het niet gemakkelijk. Voortdurend betrapt hij zijn vrouw en kinderen op kleine onwaarheden. Twee van zijn zonen zijn dan ook in het buitenland gaan studeren.

‘Dus jij bent een neef van Gervaas,’ zegt minister Regtoe.

‘Ja, Excellentie,’ antwoordt Stach.

Onbevreesd kijkt hij de minister in de ogen.

‘En je wilde iets vragen?’

‘Minister Regtoe,’ zegt Stach, ‘zeventien jaar hebben de ministers nu de tijd gehad een nieuwe koning aan te wijzen. Er is nog altijd niets van terecht gekomen. Ik kom u vragen wat iemand moet doen om koning van Katoren te worden.’

De minister van Eerlijkheid is met stomheid geslagen. Nooit heeft iemand dit durven vragen. Hij sluit zijn ogen en denkt na.

‘Als je deze vraag aan de minister van IJver had gesteld, was je tien minuten later onthoofd.’

‘Waarom?’ vraagt Stach verbaasd.

‘Omdat de vraag inhoudt dat je ons beleid afkeurt.’

‘Dat is ook zo,’ zegt Stach.

‘Schandelijk.’

‘Ik dacht dat u eerlijkheid op prijs zou stellen.’

‘Luister, mijn jongen, ik zal proberen te vergeten wat je hebt gezegd. Vraag me nu nog iets anders, iets onschuldigs, zodat ik naar eer en geweten die onschuldige vraag aan mijn collega’s kan overbrengen. En ga dan naar huis en zeg nooit meer zulke vreselijke dingen.’

‘Minister Regtoe,’ zegt Stach, ‘ik verzoek u om deze vraag aan de ministerraad voor te leggen: hoe kan ik koning van Katoren worden?’

‘Dit wordt je dood.’

‘Ik moet er nog iets bij vertellen. Ik heb alle kranten opgebeld en ze gezegd wat ik zou vragen. Er staat een heel legertje journalisten voor de paleispoort. Ze zijn erg benieuwd naar het antwoord. Denkt u niet dat het slordig zou staan wanneer als enig antwoord mijn hoofd op een stok zou worden gezet?’

Minister Regtoe knarst met zijn tanden. Hij verbaast zich erover dat die bedremmelde Gervaas zo’n brutale neef heeft. Geen ogenblik vermoedt hij dat deze jongen een ernstige bedreiging voor de ministers zal worden. Maar voor de kranten is hij wel bang. Ze zijn er altijd als

de kippen bij om ook maar de kleinste onwaarheid die hij zegt met vette koppen af te drukken.

‘Ik zal je vraag aan de ministerraad voorleggen,’ zegt hij stroef. ‘Dan hoor je het wel, te zijner tijd. Is dat alles?’

‘Jawel, Excellentie.’

‘Bonjour dan.’

Stach verdwijnt en doet verslag van zijn gesprek aan de krantenmensen. Minister Regtoe blijft bezorgd achter. Zijn onderlip moet het danig ontgelden.

Weken gaan voorbij, zonder dat Stach iets te horen krijgt. Van oom Gervaa's verneemt hij dat de ministerraad regelmatig vergadert en dat de heren het onderling niet erg eens schijnen te zijn. Hij noch zijn oom weten dat twee ministers hem willen verbannen naar een vreemd land, dat twee anderen zijn hoofd eraf willen slaan en dat de overige twee ministers hem zeven moeilijke opdrachten willen laten uitvoeren.

‘Zo gebeurt het in talloze oude verhalen,’ zegt minister Regtoe. ‘Het zal het gevoel voor rechtvaardigheid van het volk bevredigen.’

‘En,’ voegt minister Zuiver eraan toe, ‘het is eenvoudig genoeg om zeven opdrachten te verzinnen die zo moeilijk zijn dat hij bij de eerste al huilend bij zijn oom Gervaa's op schoot kruipt.’

Minister Pardoës vindt dit veel te omslachtig. Hij houdt van opschieten. Daarvoor is hij dan ook minister van IJver.

‘Niet lang over praten, snel een kopje kleiner maken,’ zegt hij, terwijl hij als een razende zijn eigen woorden en die van zijn collega's noteert in een klein boekje.

Hij krijgt bijval van minister Walsen, maar de Seer en Broeder zijn voor verbanning.

Eindelijk, na weken, als blijkt dat ze het toch niet eens worden, besluiten ze te loten. Ze bellen om Gervaa's.

‘Breng een dobbelsteen,’ beveelt minister de Seer.

Gervaa, die voelt dat het om Stach gaat, brengt bezorgd een dobbelsteen in een leren beker.

‘Een één of een twee is zijn hoofd eraf,’ zegt de Seer. ‘Drie of vier is verbanning. Vijf of zes is opdrachten. Gervaa, werp de dobbelsteen!’ Bevend schudt de oude man de steen in het bekertje. Dan zet hij de beker omgekeerd op tafel. Het ontbreekt hem aan moed hem op te lichten. Het duurt minister Pardoes allemaal veel te lang. Driftig licht hij de beker op.

‘Een zes,’ zegt hij. ‘Dat betekent dat de jongen zijn zeven opdrachten krijgt. De Seer, ik laat de eerste opdracht graag aan jou over. Je zult wel iets weten te bedenken wat hem tot andere ideeën brengt. Ik moet een voordracht gaan houden over het leven van de mieren. Tot ziens.’ Hij verdwijnt. Ook de andere ministers staan op.

‘Zeg je neef dat hij morgenochtend om tien uur bij me komt,’ zegt minister de Seer tegen Gervaa.

De oude man knikt verheugd. Zo snel zijn jichtige benen hem kunnen dragen spoedt hij zich naar huis.

’s Avonds vraagt Stach zijn oom om voor de honderdste of tweehonderdste keer te vertellen van zijn droom en van de nacht dat de koning stierf. Is hij werkelijk voorbestemd om zelf koning van Katoren te worden? Hij gaat naar zijn kamertje op zolder en rommelt in zijn schamele bezittingen. Een portret van zijn moeder. De troffel van zijn vader. Een stapeltje geschriften van de oude koning, die hij eens van oom Gervaa heeft gekregen. Meer belangrijks is er niet bij. Hij neemt de troffel in zijn hand. Ach, denkt hij, als de opdrachten mislukken word ik metselaar. Dat is ook een mooi beroep. Maar diep in zijn hart is hij ervan overtuigd dat hij de opdrachten tot een goed einde zal brengen. Want hij is zeventien jaar – precies de leeftijd waarop je alle reuzen, draken en heksen aankunt. Hij leest wat in de geschriften van de koning. Meest spreuken zijn het, die hij niet allemaal begrijpt. Maar mooi is het wel. Minister de Seer is erg kortaf de volgende morgen. Pas laat de avond

tevoren heeft hij een beslissing kunnen nemen over de eerste opdracht, en nu is hij niet uitgeslagen.

‘Veeg die glimlach maar van je gezicht,’ zegt hij tegen Stach. ‘Zo leuk is het leven niet. Trouwens, het lachen zal je wel vergaan als je hoort welke opdracht je moet uitvoeren.’

‘Ik ben benieuwd,’ zegt Stach.

‘Lijkt het je niet beter om van deze krankzinnige onderneming af te zien? Je speelt een gevaarlijk spelletje. Wat er met je zal gebeuren als je faalt weet ik nog niet. Ik raad je, jongen, zet die trotse plannen uit je hoofd en word een eerzaam bediende, zoals je oom.’

‘Dank u,’ zegt Stach.

Minister de Seer is een streng man, die al vele tegenstanders uit de weg heeft geruimd. Maar met deze jongen, die zo onbevreesd uit zijn ogen kijkt nu hij tegenover de geduchte de Seer zit, voelt hij enig medelijden. Daarom zegt hij hoopvol:

‘Bedoel je dat je ervan af ziet?’

‘Nee,’ zegt Stach, ‘ik bedoel voor de raad, die ik echter niet zal opvolgen. Want niet iedere raad is een goede raad.’

‘Je bent gevaarlijk vrijpostig, jongeman. Van wie heb je dat geleerd?’

‘Van mijn oom.’

Minister de Seer trekt een wenkbrauw omhoog.

‘Je moet het dan zelf maar weten. Je eerste opdracht luidt: maak een eind aan het geschreeuw van de vogels van Decibel.’

‘Uitstekend, Excellentie. Ik maak een eind aan het geschreeuw van de vogels van Decibel.’

‘Je vindt het blijkbaar niet erg moeilijk?’ zegt minister de Seer nieuwsgierig.

‘Niet buitengewoon,’ zegt Stach, die nog nooit van de vogels van Decibel heeft gehoord. ‘Erg vriendelijk van u dat u de eerste opdracht zo eenvoudig hebt gehouden.’

‘Juich niet te vroeg. Hier is een regeringsbijdrage voor het uitvoeren van je opdracht.’ Hij overhandigt Stach een enveloppe.

‘Dank u, minister van Ernst.’

‘Het ga je goed.’

Stach verlaat het paleis en licht de weer wachtende journalisten in. Thuisgekomen opent hij de enveloppe. Die bevat een tweedeklas treinkaartje naar Decibel. Enkele reis.

Dan is er nog het kopen van een weekendtas, waar een paar schone overhemden en een eind touw in gaan, een zakmes en nog wat kleinigheden. En het lezen van de kranten, die schrijven over de opdracht en de onmogelijkheid voor een jongen van zeventien jaar om te slagen, waar zoveel geleerden faalden. En het afscheid van oom Gervaa die, nu puntje bij paaltje komt, spijt heeft dat hij zijn geliefde neef in zo’n hachelijke situatie heeft gebracht.

En dan zit hij in de trein.

Begerig kijkt hij naar de toekomst.

Op naar Decibel.

De eerste schrede op de weg naar het koningschap.

De vogels van Decibel

Decibel is een stad in het uiterste noordoosten van Katoren, daar waar de nevelige oceaan begint, ingeleid door een handvol ontoegankelijke, rotsachtige eilanden.

Als Stach het station uitkomt en midden in Decibel staat, voelt hij zich ineens erg alleen. De stad ziet hem niet. De mensen reppen zich haastig voort, zwijgend, zelfs als ze getweeën lopen. Auto's snorren door vreemde straten met vreemde namen. Stach kent alleen Wiss. Nooit eerder is hij buiten die stad geweest. Het valt hem op dat alle mensen mutsen en andere hoofddekseis dragen. Vreemd, zo koud is het niet. De mutsen en hoeden van de dames zijn sierlijk, passend bij hun mantels. De mannen hebben dunne grijze mutsen op, die allemaal op elkaar lijken.

In de trein heeft Stach bedacht dat hij naar de burgemeester zal gaan. Die zal hem zeker kunnen inlichten over de vogels en wat er nu eigenlijk met hen aan de hand is. Hij schiet een voorbijganger aan om te vragen waar het gemeentehuis is.

‘Meneer, kunt u me zeggen...’

De man loopt door, schijnt hem niet te horen. ‘Heren, kunt u me zeggen...’

‘Mevrouw, weet u...’

Niemand reageert. Verstaan de mensen hem niet? Hij geeft het op, loopt op goed geluk de drukste weg af. Die zal wel naar het centrum van de stad gaan, voorzover hij daar al niet is, bij het station. Als hij daar zo loopt, met het kille gevoel een vreemdeling te zijn, gebeurt er iets onverwachts. Een huisdeur vliegt open en naar buiten stormt een mevrouw. Ze heeft een schort voor, alsof ze zo uit de keuken komt, maar toch heeft ze een eenvoudig kapje op, dat tot over haar oren reikt. Ze rent op Stach toe, roept ‘kom mee, kom mee!’ en probeert hem aan

zijn arm naar binnen te trekken. Verwonderd laat hij zich meevoeren. Wat bezielt dat mens? Als hij in de gang is slaat de vrouw met een zucht van verlichting de deur dicht.

‘Onverantwoordelijke,’ zegt ze. ‘Hoe kon je dat nu doen?’

‘Wat doen?’ vraagt Stach verbaasd.

‘Kom maar even in de kamer.’

Hij gaat de kamer binnen. Op de grond zit een jongetje met blokken te spelen, een knulletje van een jaar of vier, vijf. Hij kijkt niet op als ze binnenkomen.

‘Hallo,’ zegt Stach.

Het jongetje reageert niet.

‘*Hallo,*’ zegt Stach nog eens, krachtiger nu. Het jongetje schijnt niets te merken.

‘Laat maar,’ zegt de vrouw. ‘Hij zou je niet horen, al had je de hele plaatselijke harmonie meegebracht.’

‘Ach,’ zegt Stach, ‘wat zielig. Is hij doof?’

‘Eenmaal is hij me ontsnapt,’ zegt de vrouw bitter. ‘Eenmaal is hij de tuin ingelopen zonder zijn oorklepjes. En toen kwamen ze natuurlijk net. Een week lang waren ze niet geweest en toen kwamen ze.’

‘Wie, de vogels?’ vraagt Stach, die er langzamerhand iets van begint te begrijpen.

‘Natuurlijk de vogels. Ben je niet van hier? Nou begrijp ik waarom je zonder oorkleppen op straat liep. Ik schrok me dood toen ik uit het raam keek. Als ze waren gekomen was je nu net zo doof als mijn Harco.’

Als Stach haar vraagt hoe het nu precies zit met de vogels, begint ze te vertellen.

Op onregelmatige tijden, soms met een tussenruimte van uren, soms van weken, komen van overzee grote zwermen zwarte vogels aanvliegen. Sinds mensenheugenis gebeurt dat al. Die vogels krijsen zoals vogels dat soms doen, maar het vervelende is dat ze allemaal op precies dezelfde toonhoogte krijsen. Die ene toon is daardoor zo schel dat hij het

gehoororgaan van de mensen voorgoed beschadigt als ze hun oren niet beschermen. Daarom draagt iedereen op straat een muts met ingebouwde oorkleppen. Binnenshuis word je niet doof van het geschreeuw van de vogels, maar het is zo onaangenaam dat de meeste mensen ook daar hun oorkleppen ophouden of speciale huisklepjes dragen.

Stach vertelt dat hij de opdracht heeft de vogels tot zwijgen te brengen. ‘Arme jongen,’ zegt de vriendelijke mevrouw. ‘Dat lukt je nooit. Talloze professoren in de vogelkunde hebben het geprobeerd. De meesten van hen zijn zelf doof geworden en hebben zich toegelegd op het verbeteren van de hoorapparaten. Op dat gebied liggen we vooraan in de wereld.’

‘Dat ziet er niet zo best uit,’ vindt Stach. ‘Enfin, ik zal de burgemeester maar eens gaan opzoeken.’

De dame legt hem uit hoe hij het gemeentehuis kan bereiken en geeft hem een paar oude oorkleppen van haar man.

‘Je mag ze houden, hoor. Hij heeft nog wel tien paar in de kast liggen.’ ‘Fijn, mevrouw. En hartelijk dank.’

Hij aait Harco over zijn bol en gaat de straat op. Nog geen twee straten ver is hij als een vreselijke, snerpemde toon hem de handen tegen de oorkleppen doet slaan. Een ondragelijk geluid, dat hij tot in zijn maag voelt. Meteen wordt de lucht verduisterd door duizenden vogels. De mensen op straat kijken op noch om. Ze zijn het gewend. Stach is de mevrouw nu pas echt dankbaar. Veronderstel eens dat ze hem niet had opgemerkt! Hij gaat met zijn handen tegen zijn oren op een muurtje zitten en wacht tot de vogels weg zijn. Dan vervolgt hij zijn weg naar het stadhuis.

De burgemeester van Decibel is de meest praatgrage man die Stach ooit heeft ontmoet. Hij heeft de jongen die meent de vogels te kunnen bestrijden mee naar huis genomen en praat aan één stuk door. Hij beweegt zijn handen, zijn lichaam, zijn gezellige dikke wangen, zijn hoofd, alles beweegt hij, terwijl hij voortdurend aan het woord is.

‘Neem nu wethouder Moven,’ zegt hij. ‘Die heeft een theorie. Daar praat hij al jaren over. Hij meent dat hij er de vogels mee de baas kan worden. Ik zal je die theorie nu niet precies uitleggen, het belangrijkste is dat hij er al die jaren geen stap verder mee is gekomen. En daarom, beste jongen, is het onmogelijk dat jij iets kunt uitrichten, want...’

‘We zullen zien,’ zegt Stach.

‘...want je bent niet eens van hier. Wethouder Blankert heeft ook een theorie. Er gaat geen raadsvergadering voorbij of hij praat erover. Blankert is een kundig man. Er is weinig op het gebied van vogels dat hij niet weet. En toch is hij er niet in geslaagd ons van dit kwaad te verlossen. Hoe zul jij dan in staat zijn iets te doen, waar...’

‘We zullen zien,’ zegt Stach.

‘...waar een deskundige als wethouder Blankert het moet laten afweten? Trouwens, in alle bescheidenheid mag ik wel zeggen dat ik zelf ook een veelbelovend plan heb. Ik zin op middelen om het ten uitvoer te brengen. Een dezer dagen zal ik het je wel eens uitleggen. Ik wil je niet ontmoedigen, maar als man met wat meer ervaring op dit gebied moet ik je er toch voor waarschuwen dat je geen kans hebt.’

‘We zullen zien,’ zegt Stach voor de zoveelste keer.

Hij heeft om de burgemeester te kunnen verstaan, zodra hij binnenshuis was zijn oorkleppen afgezet, en hij begrijpt dat de burgemeester, die dit niet heeft gedaan, geen woord hoort van wat hij zegt. Daarom licht hij, vrijpostig als hij is, een van de oorkleppen van zijn gastheer op, en toertert in zijn oor:

‘We zullen horen.’

De goede man schrikt zich een ongeluk, maar lacht dan smakelijk.

‘Je hebt gelijk,’ zegt hij. ‘Het is moeilijk iemand te verstaan met die beroerde dingen op je hoofd. Anderzijds, veel belangwekkends wordt er ook niet gezegd. Je mist niet veel.’

‘Ik zou wel graag willen weten wat die theorieën van wethouder Moven en wethouder Blankert en van u inhouden,’ zegt Stach.

‘Hé, je hebt naar me geluisterd,’ zegt de burgemeester verrast. ‘Weet

je wat, ga vanavond mee naar de raadsvergadering, daar zullen ze allemaal hun ideeën vast wel weer uiteenzetten. Ik ben trouwens ook van plan mijn eigen voorstel nog eens toe te lichten.’

‘Graag, burgemeester,’ zegt Stach.

De burgemeestersvrouw, een gezellige dame, die in dikte niet voor haar man onderdoet, dient een uitstekende maaltijd op en nodigt Stach uit om te blijven logeren. En dat nog wel nadat hij van schrik een lepel pudding met bessensap op het tapijt heeft laten vallen toen de vogels weer overkwamen. Daarna wandelen Stach en de burgemeester samen naar de raadszaal. Stach neemt plaats op de publieke tribune, en ziet hoe de zaal zich vult met mannen en vrouwen die allemaal tassen en stapels documenten bij zich hebben. De burgemeester slaat met een hamer op tafel, opent de vergadering en geeft het woord aan wethouder Moven. Stach doet zijn oorkleppen af en luistert naar wat deze gezagsdrager heeft te zeggen. Het komt hierop neer:

Als de vogels ons sarren, redeneert wethouder Moven zo ongeveer, laten we ze dan terug sarren. *Zij* maken een geluid dat voor *ons* onverdraaglijk is, laten *wij* dan een geluid maken waar *zij* een hekel aan hebben. Om uit te vinden met welk geluid je de dieren op de vlucht zou kunnen jagen, heeft hij enkele vogels gevangen en in een kooi in zijn tuin opgesloten. Als hij met een stoffer op een blik slaat gaan ze er vreselijk hard bovenuit krijsen. En wat het interessante is: ze doen dat soms op een heel andere toonhoogte dan de vrije vogels. Ze *kunnen* dus ook op een andere toonhoogte krijsen. Wethouder Moven hoopt nu uit te vinden aan welk soort geluid de vogels de meeste hekel hebben. Weet hij dat eenmaal, dan moeten alle Decibellers dat geluid maar eens tegelijk maken. Wellicht jagen ze er de gehate dieren mee weg.

Het verbaast Stach dat de heer Moven er meer dan een uur over doet om dit uit te leggen, maar op zichzelf vindt hij het helemaal niet zo’n slecht idee. Er kan best iets in zitten. Hij is overigens wel de enige die luistert. Alle raadsleden kijken in kranten, schrijven in hun papieren

of zitten te knikkebollen. Als Moven eindelijk is uitgesproken schrikt de burgemeester op en geeft het woord aan een ander raadslid. Ook die heeft een plan, evenals de mevrouw die na hem het woord krijgt. De een wil een grote glazen koepel over de stad bouwen en de ander wil met alle inwoners verhuizen naar een andere provincie. Deze ideeën lijken Stach onzin.

Extra opmerkzaam wordt hij weer als de heer Blankert aan het woord komt. Hij wil een aantal vogels vangen, een flink aantal, en ze leren op een andere toonhoogte te fluiten dan de vrije vogels. Als ze het kunnen wil hij ze loslaten, zodat ze zich weer onder hun soortgenoten mengen. Wellicht zal dat de andere dieren inspireren ook eens een ander geluid voort te brengen. Evenals Moven heeft hij enkele vogels in een volièrè in zijn tuin. Het vervelende is nu dat ze zo eigenwijs zijn. Ze willen niet nafluiten wat hij ze voorzingt. Gaat hij hoog, dan gaan zij nog hoger, gaat hij laag, dan gaan zij lager. Naarlingen zijn het.

Wethouder Blankert maakt zich zo kwaad dat hij met zijn vuist op de lessenaar slaat. Het maakt weinig indruk op de raadsleden waarvan er steeds meer knikkebollen. Blankert begint in herhalingen te vervallen en Stach is blij als hij eindelijk zijn mond houdt. En dan neemt de burgemeester zelf het woord. Hij spreekt gloedvoller dan ooit, omdat hij het gevoel heeft dat er iemand naar hem luistert. De burgemeester heeft een vergif ontwikkeld dat de stembanden van de vogels zal aantasten. Dan zal het schreeuwen hun wel vergaan. Hij zit alleen nog met de moeilijkheid dat hij ze het vergif moet toedienen. Ze komen zelden naar beneden. Anders kon hij proberen ze vergiftigd graan te laten pikken of zoiets. Nu speelt hij met de gedachte om erwten, die in het vergif zijn gedoopt, omhoog te schieten.

Stach is moe van het luisteren, maar nu weet hij het dan ook wel. Na alle ideeën die hij heeft gehoord lijkt het hem niet meer zo moeilijk de vogels tot zwijgen te brengen. Hij heeft een plan. Morgen zal hij meteen beginnen het ten uitvoer te brengen. Maar nu moet hij eerst slapen. Hij is doodmoe.

‘Hoe vond je de vergadering?’ vraagt de burgemeester, als ze in het burgemeestershuis zijn aangekomen.

‘Erg interessant,’ zegt Stach. ‘De oplossing is me op een presenteerblaadje aangeboden.’

Maar dat verstaat de burgemeester niet.

Stach wordt wakker met het opgetogen gevoel dat hij die dag iets belangrijks gaat doen. Hij heeft heerlijk geslapen; ze hebben prima bedden in Decibel. Wat was er ook weer? O ja, de vogels. Hij weet hoe hij ze tot zwijgen kan brengen. Weet hij dat echt? Gisteravond, toen hij moe was en niet meer zo kritisch kon denken, leek het eenvoudig. Maar nu, in het morgenlicht... hij geeft zichzelf toe dat er ongeveer vijfhonderd redenen zijn waarom zijn plannetje zou kunnen mislukken. Hij staat op, wast zich en kleedt zich aan.

‘En toch,’ mompelt hij, ‘als die wethouders en de burgemeester allemaal een beetje gelijk hebben met hun beweringen, dan moet het kunnen.’

De burgemeestersvrouw heeft toast gemaakt en thee en een zachtgekookt eitje. Ze ziet er fris en wakker uit, en nu haar man nog in bed is voert zij het hoogste woord. Stach kan zijn aandacht er niet bij houden. Hij piekert over zijn plan. Het hindert niet. Zijn gastvrouw is meer dan tevreden als hij op tamelijk goede momenten ‘ja’ en ‘och toch’ en ‘dat is me ook wat’ zegt.

Na het ontbijt gaat hij de stad in. Bijna was hij weer zonder oorkleppen vertrokken. Zijn gastvrouw moet hem ermee achterna hollen. Hij gaat op zoek naar een radiowinkel. Algauw vindt hij de zaak van J. Holder en Zonen. De heer J. Holder zelf staat achter de toonbank.

‘Jongeman?’ zegt hij.

‘Meneer,’ zegt Stach, ‘ik zie dat u radio’s en strijkbouten en zo hebt. Verkoopt u ook andere elektronische apparaten?’

‘Wat wil je hebben?’

‘Ik vraag me af,’ zegt Stach, ‘of er iets bestaat waar een toon uitkomt, en dan zó dat je de hoogte van die toon kunt veranderen door aan een knop te draaien.’

‘O ja,’ zegt de man. ‘Een toongenerator met een luidspreker eraan.’

‘Ha, een toongenerator. En nu wil ik graag dat die toon erg hard is én erg hoog kan.’

‘Hoog is geen probleem,’ zegt J. Holder. ‘Die toongenerator kan tonen maken die zo hoog zijn dat je ze niet meer kunt horen. En hard, tja, dan zullen we er een versterker tussen zetten.’

‘Waartussen?’

‘Tussen de toongenerator, die elektrische trillingen maakt, en de luidspreker, die de elektrische trillingen omzet in geluidstrillingen.’

‘Ik begrijp het zo’n beetje,’ zegt Stach. ‘Weet u wat ik nu wil? Dat het geluid honderd keer harder is dan het hardste waarvoor u ooit apparaten hebt verkocht.’

‘Allemensen,’ schrikt de man. ‘Daar heb je een heel huis vol versterkers en luidsprekers voor nodig. Dat kost tienduizenden guldens.’

‘Ik bezit acht gulden en een kwartje,’ zegt Stach.

‘Daar doe ik het niet voor.’

Stach buigt zich naar voren over de toonbank en fluistert:

‘Hoe zou u het vinden als er in de krant kwam te staan: de vogels van Decibel zijn verslagen met apparatuur van J. Holder en Zonen?’

De winkelier haalt zijn schouders op. De vogels kunnen niet verslagen worden, zelfs niet met de schitterende apparatuur van J. Holder en Zonen. Ook als Stach zijn plan heeft uiteengezet verandert hij niet van mening. Stach denkt al dat hij het in een andere zaak zal moeten proberen, als de Zonen binnenkomen. Ze willen precies weten wat er aan de hand is als ze het woord ‘vogels’ opvangen. De oorkleppen gaan er zelfs voor af. Ze vinden dat Stach een goed plan heeft, dat geprobeerd dient te worden.

‘Kom op, vader,’ zeggen ze, ‘we kunnen het licht proberen. Als het mislukt krijgen we de spullen natuurlijk netjes terug.’